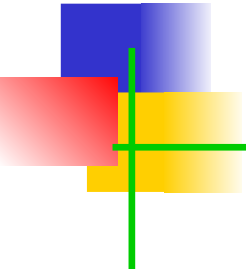

BLM442 Büyük Veri Analizine Giriş

Lineer Cebir

Dr. Süleyman Eken

Bilgisayar Mühendisliği
Kocaeli Üniversitesi

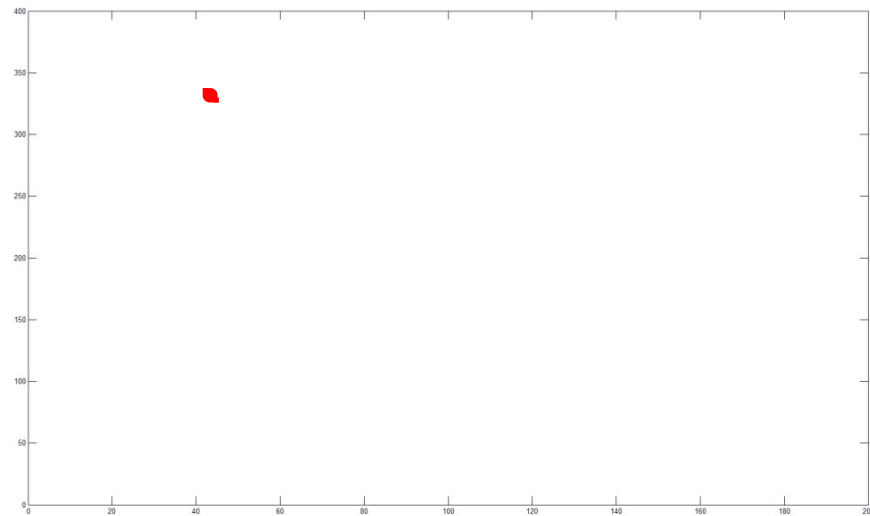
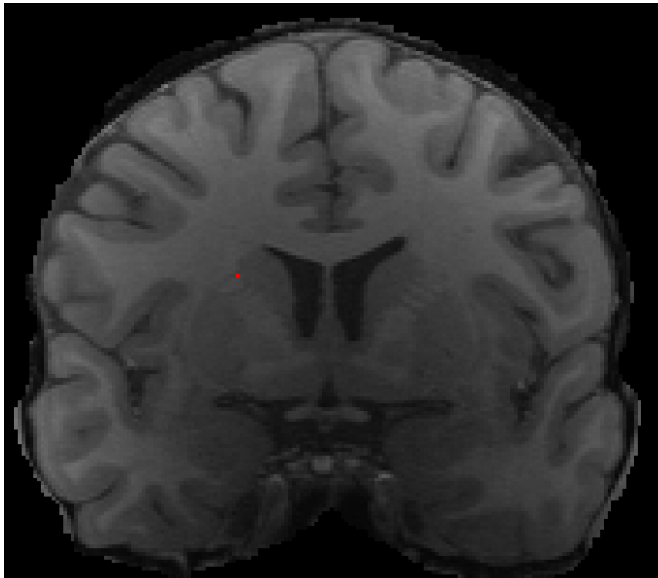
Sunum Planı

- Tanımlar: skaler, vektörler ve matrisler
- Vektör ve matris hesaplamaları
- Birim, ters matrisler ve determinantlar
- Özvektörler ve vektörlerin iç çarpımı
- Lineer birleşim, bağımlılık, rank
- Matris determinanı, tersi, yalancı tersinir
- Numpy, SciPy

Scaler

- Tek bir gerçek sayı ile tanımlanan bir miktar (değişken) 1 ve 22 gibi

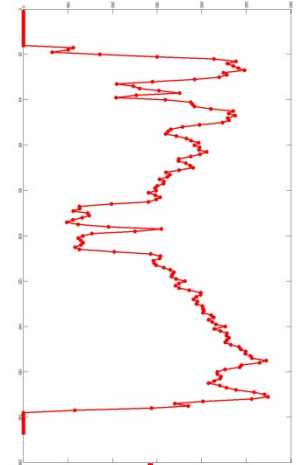
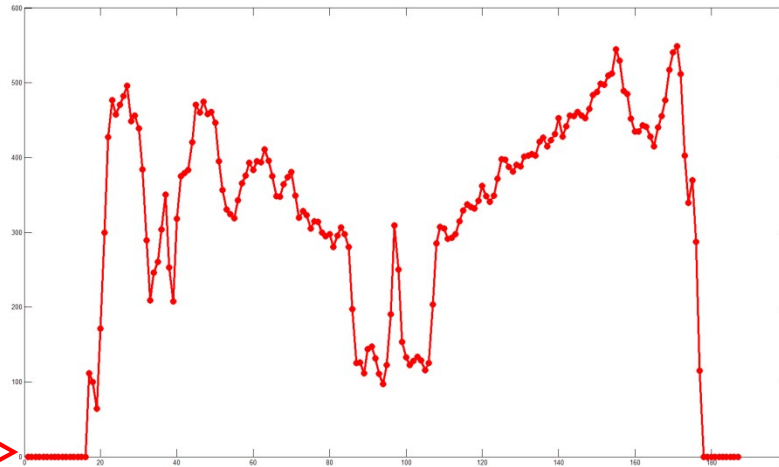
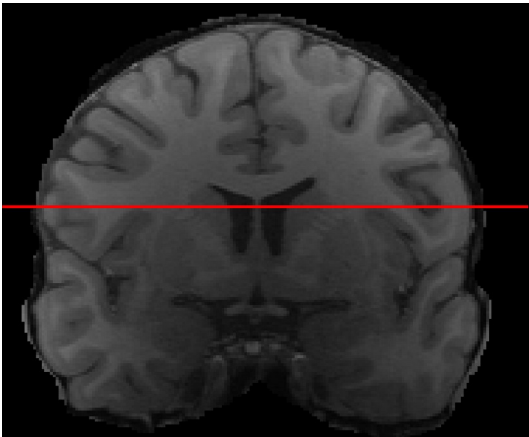
Bir MRI taramasındaki her vokselin yoğunluğu (intensity) değeri

Vektör

- Bir fizik vektörü değil (büyüklük, yön gösteren)

Örneğin:

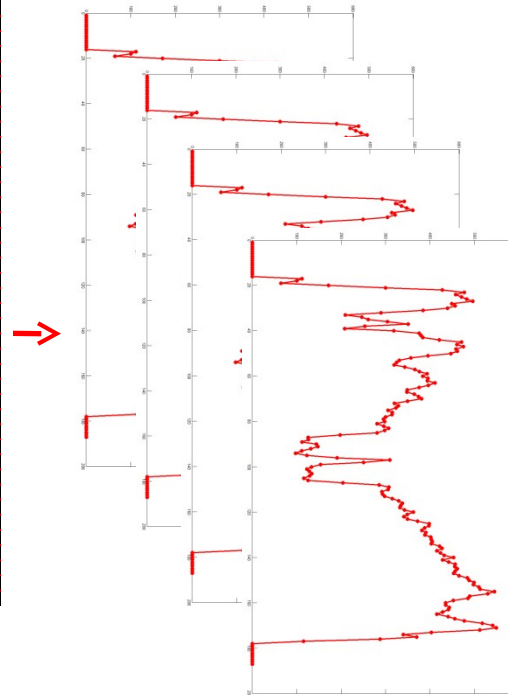
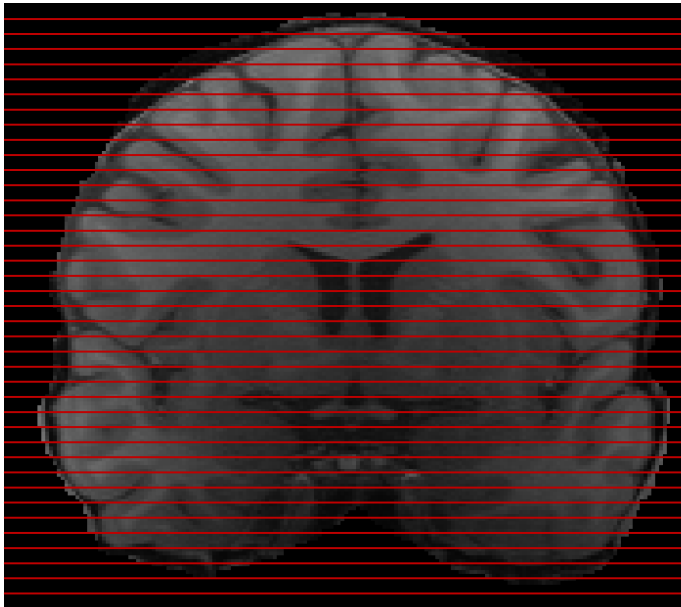
- Tek satır veya sütundan oluşan sayı dizisi

$$\mathbf{a} = \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ \vdots \\ x_n \end{bmatrix}$$

sayılar kolonu
(sütun vektörü)

Matrisler

- Vektörlerin satır ve sütunlarda dikdörtgen olarak gösterilmesi
- Farklı zamanlarda aynı vektör yoğunluğu veya aynı anda farklı vokseller hakkında bilgi verebilir.
- Vektör, sadece bir $n \times 1$ matrisidir.

$$\mathbf{A} = \begin{bmatrix} x_{11} & x_{12} & x_{13} \\ x_{21} & x_{22} & x_{23} \\ x_{31} & x_{32} & x_{33} \end{bmatrix}$$

Matrisler

Matris büyüklüğü $\rightarrow$ satır x sütun ($R \times C$) şeklinde gösterilir.
Her bir matris elemanına (d_{ij}) satır, sütun numaraları ile erişilir.

$$\mathbf{D} = \begin{bmatrix} d_{11} & d_{12} & d_{13} \\ d_{21} & d_{22} & d_{23} \\ d_{31} & d_{32} & d_{33} \end{bmatrix}$$

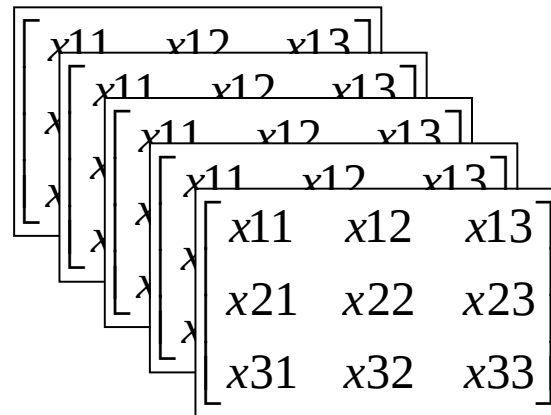
d_{ij} : i^{th} satır, j^{th} sütun

$$A = \begin{bmatrix} 1 & 4 & 7 \\ 2 & 5 & 8 \\ 3 & 6 & 9 \end{bmatrix}$$

Kare (3×3)

$$A = \begin{bmatrix} 1 & 4 \\ 2 & 5 \\ 3 & 6 \end{bmatrix}$$

dikdörtgen (3×2)

3-boyutlu ($3 \times 3 \times 5$)

Tersyüz etme (transposition)

sütun		satır	satır	sütun
	$\mathbf{b} = \begin{bmatrix} 1 \\ 1 \\ 2 \end{bmatrix}$	$\mathbf{b}^T = [1 \quad 1 \quad 2]$	$\mathbf{d} = [3 \quad 4 \quad 9]$	$\mathbf{d}^T = \begin{bmatrix} 3 \\ 4 \\ 9 \end{bmatrix}$

$$\mathbf{A} = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 5 & 4 & 1 \\ 6 & 7 & 4 \end{bmatrix}$$

$$\mathbf{A}^T = \begin{bmatrix} 1 & 5 & 6 \\ 2 & 4 & 7 \\ 3 & 1 & 4 \end{bmatrix}$$

$\mathbf{A} = \mathbf{A}^T$ ise $\mathbf{A}$ simetriktir.

Matris işlemleri

Toplama

- Değişme özelliği: $\mathbf{A} + \mathbf{B} = \mathbf{B} + \mathbf{A}$
- Birleşme özelliği: $(\mathbf{A} + \mathbf{B}) + \mathbf{C} = \mathbf{A} + (\mathbf{B} + \mathbf{C})$

Çıkarma

- Negatiflenmiş matrisle toplama

$$\mathbf{A} - \mathbf{B} = \begin{bmatrix} 2 & 4 \\ 5 & 3 \end{bmatrix} - \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 2 & 4 \\ 5 & 3 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} -1 & -2 \\ -3 & -4 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 2 & -1 \end{bmatrix}$$

Populer bir matris: $X'X$

$$X = \begin{bmatrix} 1 & x_{11} \\ 1 & x_{12} \\ \vdots & \vdots \\ 1 & x_{1n} \end{bmatrix}$$

$$X'X = \begin{bmatrix} 1 & 1 & \cdots & 1 \\ x_{11} & x_{12} & \cdots & x_{1n} \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} 1 & x_{11} \\ 1 & x_{12} \\ \vdots & \vdots \\ 1 & x_{1n} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} n & \sum_{i=1}^n x_{1i} \\ \sum_{i=1}^n x_{1i} & \sum_{i=1}^n x_{1i}^2 \end{bmatrix}$$

Populer bir matris: $\mathbf{e'e}$

$$\mathbf{e} = \begin{bmatrix} e_1 \\ e_2 \\ \vdots \\ e_n \end{bmatrix}$$

$$\mathbf{e}'\mathbf{e} = \begin{bmatrix} e_1 & e_2 & \cdots & e_n \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} e_1 \\ e_2 \\ \vdots \\ e_n \end{bmatrix} = \sum_{i=1}^n e_i^2$$

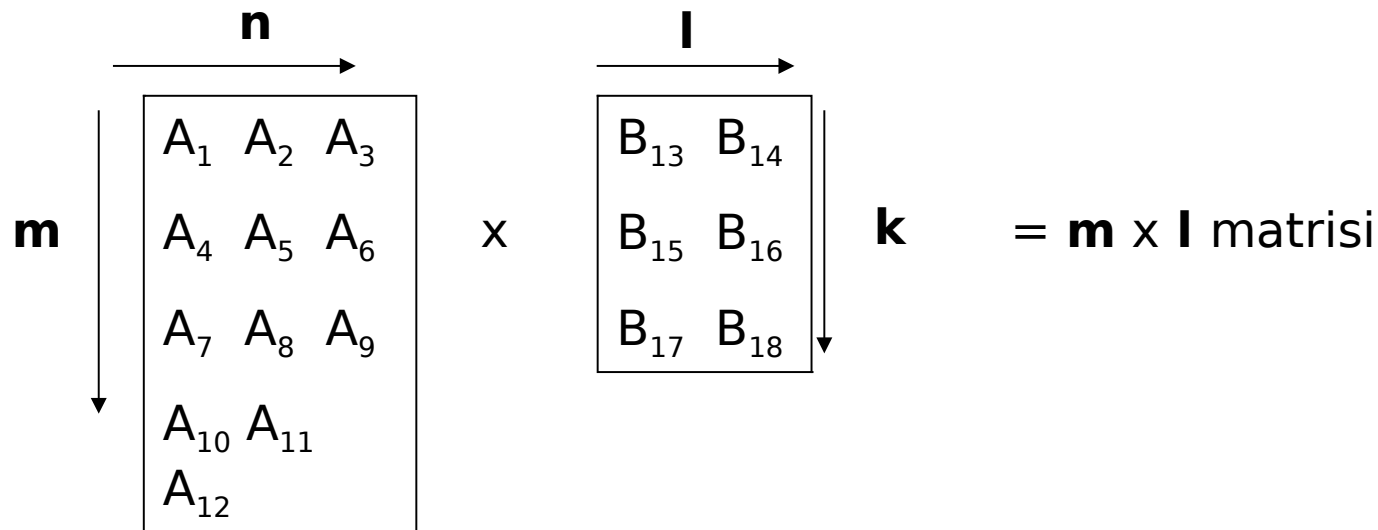
Skaler ile çarpım

Skaler * matris = skaler çarpım

$$\lambda \begin{pmatrix} a & b & c \\ d & e & f \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \lambda a & \lambda b & \lambda c \\ \lambda d & \lambda e & \lambda f \end{pmatrix}$$

Matris çarpımı

$m \times n$ boyutunda A matrisi ile $k \times l$ boyutunda B matrisi, $n=k$ eşitliğini sağlaması durumunda çarpılabilir. Sonuç matris $m \times l$ boyutludur.

Matris çarpımı

- Çarpma metodu:

İlgili satır ve sütunların çarpımlarının toplamı

$$AB = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \end{pmatrix}_{2 \times 3} \cdot \begin{pmatrix} b_{11} & b_{12} \\ b_{21} & b_{22} \\ b_{31} & b_{32} \end{pmatrix}_{3 \times 2} = \begin{pmatrix} a_{11}b_{11} + a_{12}b_{21} + a_{13}b_{31} & a_{11}b_{12} + a_{12}b_{22} + a_{13}b_{32} \\ a_{21}b_{11} + a_{22}b_{21} + a_{23}b_{31} & a_{21}b_{12} + a_{22}b_{22} + a_{23}b_{32} \end{pmatrix}_{2 \times 2}$$

Matris çarpımı

- Matris çarpımında değişme özelliği YOKTUR, yani matris sırası önemlidir!
 - $AB \neq BA$
- Matris çarpımının birleşme özelliği vardır.
 - $A(BC) = (AB)C$
- Matris çarpımının dağılma özelliği vardır.
 - $A(B+C) = AB + AC$
 - $(A+B)C = AC + BC$

Birim matris

Sayı çarpımında 1 sayısı ile benzer rol oynayan özel bir matris

$$I_n = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & 1 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & 0 & 1 & \dots & 0 \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 0 & 0 & 0 & \dots & 1 \end{pmatrix}$$

$$\begin{matrix} & \mathbf{A} & & \mathbf{I}_3 & = & \mathbf{A} \\ \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \\ 7 & 8 & 9 \end{bmatrix} & \times & \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} & = & \begin{bmatrix} 1+0+0 & 0+2+0 & 0+0+3 \\ 4+0+0 & 0+5+0 & 0+0+6 \\ 7+0+0 & 0+8+0 & 0+0+9 \end{bmatrix} \end{matrix}$$

$n \times n$ boyutlu bir $\mathbf{A}$ matrisi için $\mathbf{A} \mathbf{I}_n = \mathbf{I}_n \mathbf{A} = \mathbf{A}$

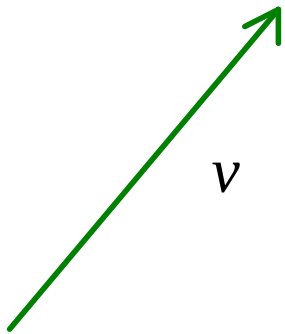
$n \times m$ boyutlu bir $\mathbf{A}$ matrisi için $\mathbf{I}_n \mathbf{A} = \mathbf{A}$ ve $\mathbf{A} \mathbf{I}_m = \mathbf{A}$

Cevaplar her zaman A ise neden bir birim matrisi kullanılır?

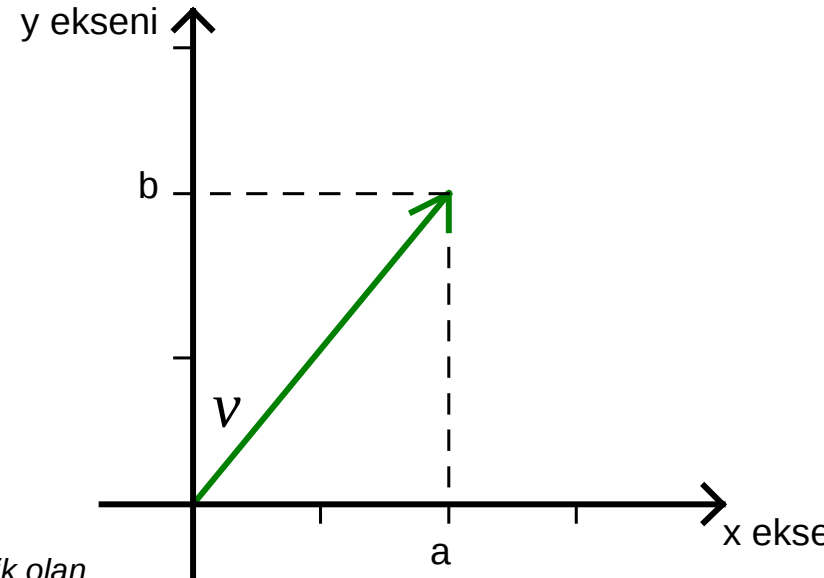
Matrisleri bölemezsiniz, bu yüzden problemleri çözmek için tersini kullanmak zorunda kalabilirsiniz. Birim matris, bu tür hesaplamalarda önemlidir.

Vektör bileşenleri ve taban

- Belirli bir vektör (a b) *bileşenleri* tarafından özetlenebilir. *Taban* (eksen seti; vektörün kendisi bu özel bazın seçiminden bağımsız olabilir).

a ve b , V 'nin bileşenleridir.

Taban (Orthonormal base): Normu (uzunluğu) 1'e eşit olan birbirlerine dik olan bileşenleri ifade etmek için seçilen vektör seti

Lineer birleşim & boyutluluk

Vektörel uzay: farklı vektörler tarafından tanımlanan uzaydır.

Lineer birleşim : Bir vektörü başka vektörler cinsinden yazmak için kullanılan bir yöntemdir. herhangi bir v vektör uzayının s alt kümesini oluşturan vektörlerin belli katsayılarla çarpılıp toplanması sonucu elde edilen yeni vektör uzayı s kümesinin vektörlerinin lineer bileşimidir şeklinde ifade edilir.

Örneğin 2-boyutlu uzayda $(2,2)$ ve $(3,1)$ vektörlerinin bir lineer bileşimi $2(2,2) - 3(3,1) = (-5,1)$ dir.

Bir matris $A (m \times n)$, sütun sayısı (n) kadar çok sayıda vektörde ayrıştırılabilir. Ayrıştırıldığında ; bir vektör, matrisin her sütununu temsil edebilir. n -vektör sütunu topluluğu, A matrisine uygun bir vektör uzayını tanımlar. Benzer şekilde bileşenleri bir tabanda (*base*) ifade edilen vektörlerin bir araya gelmesiyle A matrisi oluşmuş olur.

Örneğin 3-boyutlu uzayda $(1,0,0)$, $(0,1,0)$ ve $(0,0,1)$ tabanlarından bir lineer bileşimi $3(1,0,0) - 2(0,1,0) + (0,0,1) = (3,-2,1)$ dir.

Lineer bağımlılık ve rank

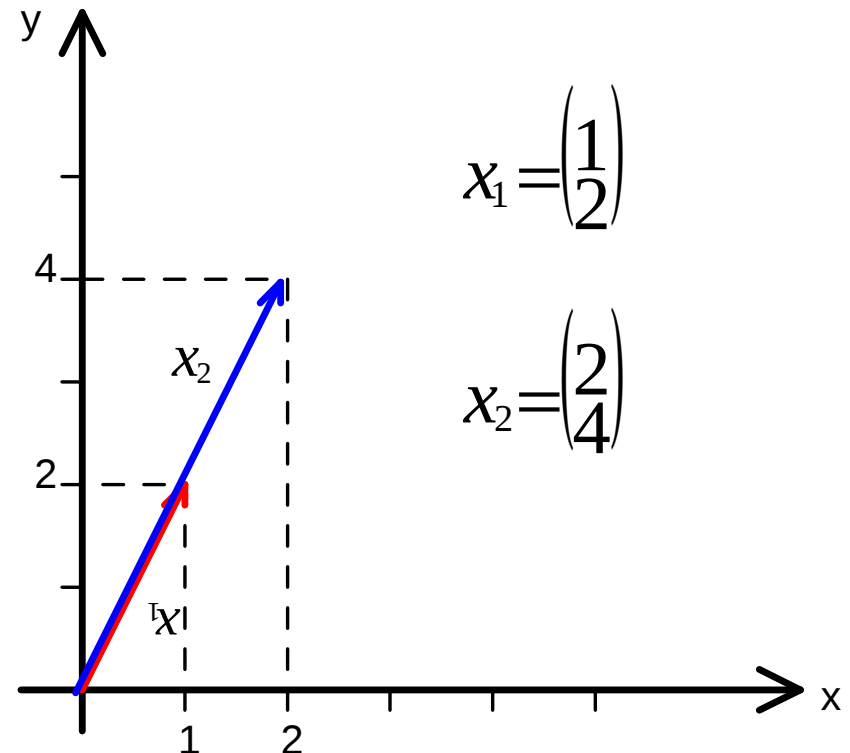
Bir matrisin satırları veya sütunları arasında doğrusal bir bağımlılık varsa, o zaman matrisin rankı (vektör uzayının boyutlarının sayısı) sütun sayısına eşit olmaz. Matrisin rank eksik (rank-deficient) olduğu söylenir.

Örneğin

$$X = \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 2 & 4 \end{pmatrix}$$

x_1 ve x_2 üst üste getirilebilir.
 $x_2 = 2 x_1$.

Matris rankı 1.

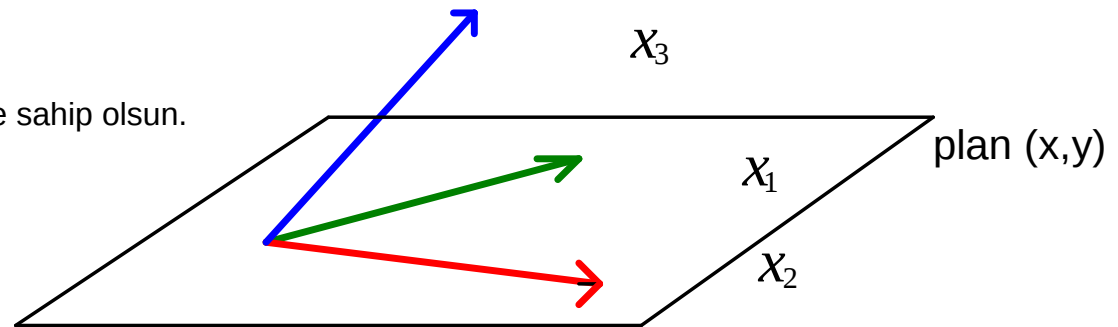

Lineer bağımlılık ve rank

- Bir matrisin rankı, bu matris tarafından tanımlanan vektör uzayının boyutuna karşılık gelir. Birbirlerinden doğrusal olarak bağımsız olan matris tarafından tanımlanan vektör sayısına karşılık gelir.
- Doğrusal olarak bağımsız vektörler (*Linealy independent*), diğerlerinin doğrusal bir kombinasyonu ile ifade edilemez.

Not. Lineer bağımsız vektörler ortogonal değildir.
 x_1 , x_2 ve x_3 lineer bağımsız vektörler olsun.

Vektörler x_1 ve x_2 (x,y) düzelemini tanımlasın.
Vektör x_3 z-ekseninde sıfır olmayan bir bileşene sahip olsun.
 x_3 , x_1 veya x_2 'ye dik değildir.

Özdeğerler ve özvektörler

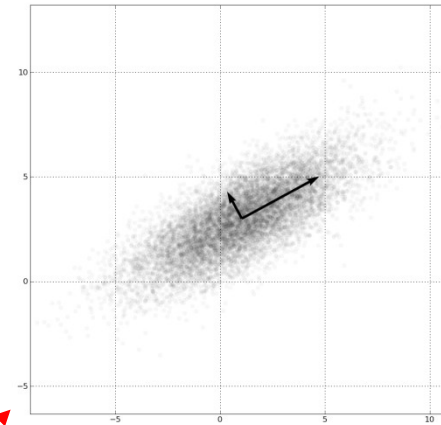
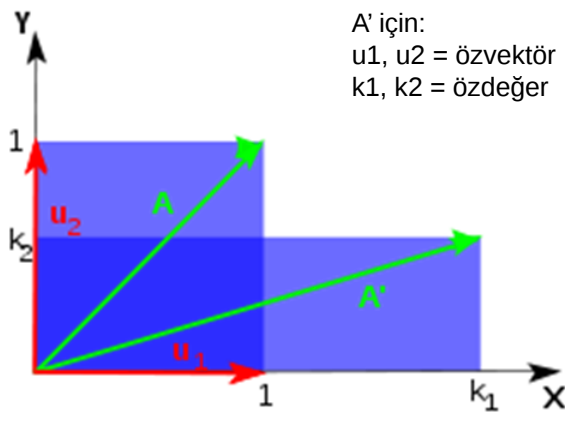
Özdeğerler, bir matrisin orijinal yapısını görmek için kullanılan alternatif bir yoldur.

Özdeğer kavramını açıklamak için öncelikle özvektör kavramı ele alınsın.

Bazı vektörler bir A matrisi ile çarpıldıkları zaman yön değiştirir, bazıları ise değiştirmezler. Bazı özel x vektörleri, Ax vektörü ile aynı yönde kalmaktadır. İşte bu vektörlere “özvektörler” denir.

Bir özvektörün A matrisi ile çarpımı olan Ax vektörü, orijinal x vektörünün $\lambda \in \mathbb{R}$ olmak üzere λ katıdır.
 $(Ax = \lambda x)$

Not: bir matris rank eksik (rank-deficient) ise, öz değerlerinden en az biri sıfırdır.

Temel Bileşenler Analizi (TBA), bir boyut azaltma işlemidir. Eğer bir dizi değişken mevcut ise (muhtemelen çok sayıda) ve değişkenlerden bazılarını fazlalık ki burada bahsedilen aynı yapı içerisinde birbirleriyle ilişkili olan değişkenler olduğuna inanılıyorsa TBA'nin kullanımına uygundur. Bu sistem veri seti için yeni bir koordinat sistemi seçip en büyük varyansa sahip olanı ilk eksene yerleştirir, ikinci en büyük varyansa sahip olanı ikinci eksene yerleştirerek devam eden bir süreç izler.

Vektörel çarpım

iki vektör:

$$\mathbf{x} = \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{bmatrix} \quad \mathbf{y} = \begin{bmatrix} y_1 \\ y_2 \\ y_3 \end{bmatrix}$$

iç çarpım = skaler

iç çarpım $\mathbf{X}^T \mathbf{Y}$ sonucu skaler
(1xn) (nx1)

$$\mathbf{x}^T \mathbf{y} = \begin{bmatrix} x_1 & x_2 & x_3 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} y_1 \\ y_2 \\ y_3 \end{bmatrix} = x_1 y_1 + x_2 y_2 + x_3 y_3 = \sum_{i=1}^3 x_i y_i$$

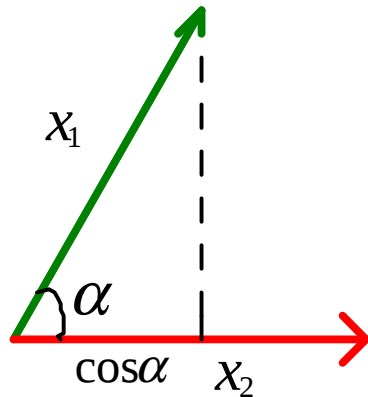
dış çarpım = matris

$$\mathbf{xy}^T = \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} y_1 & y_2 & y_3 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} x_1 y_1 & x_1 y_2 & x_1 y_3 \\ x_2 y_1 & x_2 y_2 & x_2 y_3 \\ x_3 y_1 & x_3 y_2 & x_3 y_3 \end{bmatrix}$$

Dış çarpım $\mathbf{XY}^T$ sonucu bir matris
(nx1) (1xn)

Vektörlerin skaler çarpımı

İki vektörün skaler çarpımı, bir vektörün diğerine projeksiyonuna eşdeğerdir.

$$\vec{x}_1 \cdot \vec{x}_2 = |\vec{x}_1| \cdot |\vec{x}_2| \cdot \cos \alpha$$

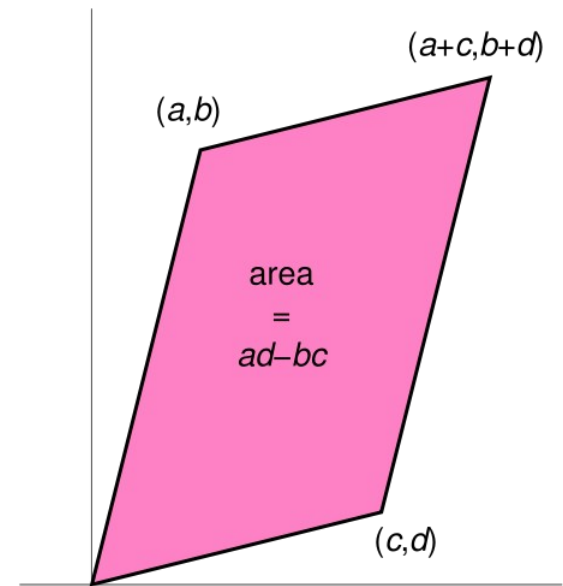
İki vektör ortogonal ise, skaler çarpımı sıfırdır: birinin diğerine projeksiyonu sıfır olacaktır.

$$i \cdot i = j \cdot j = k \cdot k = 1$$

$$i \cdot j = i \cdot k = j \cdot k = 0$$

Matris determinanı

- Determinant, kare matrisleri bir sayıya eşleyen fonksiyondur.
- Determinant fonksiyonunun, kare matrisi eşlediği o sayıya matrisin determinanı denir.
- A matrisinin determinanı, $\det A$ veya $|A|$ biçiminde gösterilir.
- $|A|$, matrislerde mutlak değer anlamına gelmez. $|A|$ sıfır veya negatif de olabilir.
 - Sarrus Kuralı
 - İşaretili Minör (Kofaktör)
 - Gauss Eleminasyon Yöntemi
- Determinant, vektör uzayındaki matrisin işgal ettiği "hacim" hakkında bir fikir verir.
- Bir A matrisinin tersinin alınabilmesi için **$\det(A) \neq 0$** olmalı

Matris determinanı

- Bir matrisin determinanı, eğer ve sadece matrisin sütunları arasında doğrusal bir ilişki varsa sıfır olur.
- O zaman bir A matrisinin rankı, sıfır olmayan bir determinanta sahip olan A'nın en büyük kare alt matrisinin boyutu olarak tanımlanabilir.

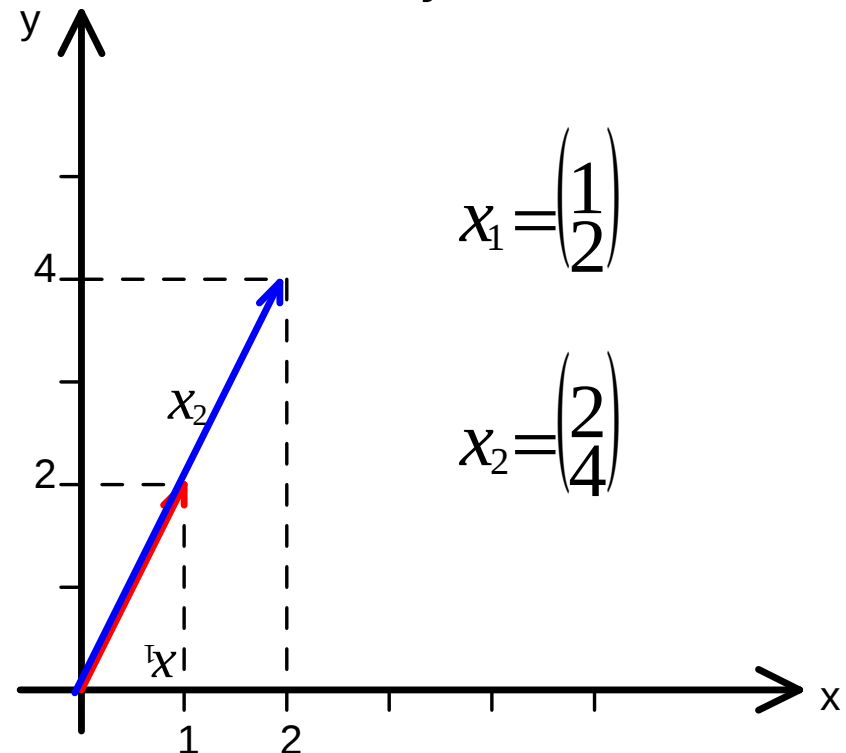
$$X = \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 2 & 4 \end{pmatrix}$$

x_1 ve x_2 üst üste getirilebilir.
 $x_2 = 2 x_1$.

matris X'in determinanı sıfırdır.

Determinanı sıfır olmayan en büyük kare alt matrisi 1×1 'dir.

Dolayısıyla $\text{rank}(X) = 1$.

Matris tersi

- Tanım.** A matrisi, aşağıdaki gibi bir B matrisi varsa tersi alınabilir.

$$A B = B A = I_n$$

$$\begin{bmatrix} 1 & 1 \\ -1 & 2 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} \frac{2}{3} & -\frac{1}{3} \\ \frac{1}{3} & \frac{1}{3} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \frac{2}{3} + \frac{1}{3} & -\frac{1}{3} + \frac{1}{3} \\ \frac{-2}{3} + \frac{2}{3} & \frac{1}{3} + \frac{2}{3} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{bmatrix}$$

Notasyon. A^{-1} , A 'nın tersi

$$A A^{-1} = A^{-1} A = I_n .$$

- A tersi alınabilirse, A^{-1} de tersi alınabilir. $(A^T)^{-1} = (A^{-1})^T$

Matris tersi

- Kare matris A:

$$A = \begin{pmatrix} x_{1,1} & \dots & x_{1,j} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ x_{i,1} & \dots & x_{i,j} \end{pmatrix}$$

- Ters:

$$A^{-1} = \frac{1}{\det(A)} \begin{pmatrix} \text{cof}(A, x_{1,1}) & \dots & \text{cof}(A, x_{1,j}) \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ \text{cof}(A, x_{i,1}) & \dots & \text{cof}(A, x_{i,j}) \end{pmatrix}^T$$

- 2x2 matris

$$\mathbf{A}^{-1} = \begin{bmatrix} a & b \\ c & d \end{bmatrix}^{-1} = \frac{1}{ad - bc} \begin{bmatrix} d & -b \\ -c & a \end{bmatrix}.$$

Bir matrisin tersi alınabilirse, determinanı sıfırdan farklıdır (kare matris olmalı). Tersinir olmayan bir matrisin tekil (singular) olduğu söylenir.

Ters matris özellikleri

$$\left(\mathbf{AB} \right)^{-1} = \mathbf{B}^{-1} \mathbf{A}^{-1}$$

$$\left(\mathbf{A}' \right)^{-1} = \left(\mathbf{A}^{-1} \right)'$$

$$\left(\mathbf{A}^{-1} \right)^{-1} = \mathbf{A}$$

Yalancı tersinir (pseudoinverse)

- Eğer matrisiniz kare değilse (bkz: kare matris) bu durumda ters matrisi elde edemezsiniz.
- Bunun yerine, sanki ters matrismiş gibi bir matris veren moore–penrose yöntemi kullanılabilir.
- En küçük kareler yönetmi ile hesaplanır. Bunun sonucunda elde edilen pseudoinverse matris, ters matrisin bütün özelliklerini içermese de fikir verir.
- Genelleştirilmiş ters matris de denir.

Lineer sistem denklemleri

- Matrislerin en önemli uygulamalarından biri, elektrik devreleri, istatistikler ve diferansiyel denklemler için sayısal yöntemler dahil olmak üzere birçok farklı problemde ortaya çıkan doğrusal denklem sistemlerini çözmek içindir.

$$\begin{aligned}a_{11}x_1 + \dots + a_{1n}x_n &= b_1 \\a_{21}x_1 + \dots + a_{2n}x_n &= b_2 \\&\vdots \\a_{m1}x_1 + \dots + a_{mn}x_n &= b_m\end{aligned}$$

m adet denklem n-adet bilinmeyen

Scientific Python

- Ekstra özellikler gerekli:
 - hızlı, çok boyutlu diziler
 - güvenilir, test edilmiş bilimsel fonksiyonların kütüphaneleri
 - görselleştirme araçları
- NumPy, neredeyse her bilimsel Python uygulamasının veya modülünün çekirdeğinde yer almaktadır çünkü vektörel bir biçimde manipüle edilebilen hızlı bir N-d array veri türü sağlar.

Arrays – Numerical Python (Numpy)

- Küçük boyutlu bir boyutlu verilerin depolanması için listeler yeterli

```
>>> a = [1,3,5,7,9]
>>> print(a[2:4])
[5, 7]
>>> b = [[1, 3, 5, 7, 9], [2, 4, 6, 8, 10]]
>>> print(b[0])
[1, 3, 5, 7, 9]
>>> print(b[1][2:4])
[6, 8]
```

```
>>> a = [1,3,5,7,9]
>>> b = [3,5,6,7,9]
>>> c = a + b
>>> print c
[1, 3, 5, 7, 9, 3, 5, 6, 7, 9]
```

- Fakat, aritmetik operatörler direk uygulanamaz (+, -, *, /, ...)
- Aritmetik operasyonlara uygun çok boyutlu veriler için
- **Numpy**

```
>>> import numpy
```

Numpy – N-boyutlu Array manipulasyonları

Python ile bilimsel hesaplama için gerekli temel kütüphaneye NumPy denir. Bu Açık Kaynak kütüphanesi şunları içerir:

- güçlü bir N boyutlu dizi nesnesi
- gelişmiş dizi dilimleme (slicing) yöntemleri (dizi elemanlarını seçmek için)
- uygun dizi yeniden şekillendirme (reshaping) yöntemleri

ve hatta sayısal rutinleri olan 3 kütüphaneyi içerir:

- temel lineer cebir fonksiyonları
- temel Fourier dönüşümleri
- karmaşık rasgele sayı üretme

Numpy – array oluşturma

- numpy array oluşturma'nın birçok yolu var
 - Python list veya tuples
 - arange, linspace vb. gibi numpy dizileri oluşturmaya adanmış fonksiyonları kullanarak
 - Dosyadan veri okuyarak

Numpy – array oluşturma

- list kullanarak

- numpy.array

```
# as vectors from lists
>>> a = numpy.array([1,3,5,7,9])
>>> b = numpy.array([3,5,6,7,9])
>>> c = a + b
>>> print c
[4, 8, 11, 14, 18]

>>> type(c)
(<type 'numpy.ndarray'>)

>>> c.shape
(5,)
```

Numpy – matris oluşturma

```
>>> l = [[1, 2, 3], [3, 6, 9], [2, 4, 6]] # create a list
>>> a = numpy.array(l) # convert a list to an array
>>> print(a)
[[1 2 3]
 [3 6 9]
 [2 4 6]]
>>> a.shape
(3, 3)
>>> print(a.dtype) # get type of an array
int64
```

or directly as matrix

```
>>> M = array([[1, 2], [3, 4]])
>>> M.shape
(2, 2)
>>> M.dtype
dtype('int64')
```

#only one type

```
>>> M[0,0] = "hello"
```

Traceback (most recent call last):

File "<stdin>", line 1, in <module>

ValueError: invalid literal for long() with base 10: 'hello'

```
>>> M = numpy.array([[1, 2], [3, 4]], dtype=complex)
```

```
>>> M
```

```
array([[ 1.+0.j,  2.+0.j],
       [ 3.+0.j,  4.+0.j]])
```

Numpy – Matris kullanımı

```
>>> print(a)
[[1 2 3]
 [3 6 9]
 [2 4 6]]
>>> print(a[0]) # this is just like a list of lists
[1 2 3]
>>> print(a[1, 2]) # arrays can be given comma separated indices
9
>>> print(a[1, 1:3]) # and slices
[6 9]
>>> print(a[:,1])
[2 6 4]
>>> a[1, 2] = 7
>>> print(a)
[[1 2 3]
 [3 6 7]
 [2 4 6]]
>>> a[:, 0] = [0, 9, 8]
>>> print(a)
[[0 2 3]
 [9 6 7]
 [8 4 6]]
```

Numpy – array oluşturma

■ Fonksiyonlar yoluyla

```
>>> x = arange(0, 10, 1) # arguments: start, stop, step
>>> x
array([0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9])

>>> numpy.linspace(0, 10, 25)
array([ 0.          ,  0.41666667,  0.83333333,  1.25          ,
        1.66666667,  2.08333333,  2.5          ,  2.91666667,
        3.33333333,  3.75          ,  4.16666667,  4.58333333,
        5.          ,  5.41666667,  5.83333333,  6.25          ,
        6.66666667,  7.08333333,  7.5          ,  7.91666667,
        8.33333333,  8.75          ,  9.16666667,  9.58333333, 10.          ])

>>> numpy.logspace(0, 10, 10, base=numpy.e)
array([ 1.00000000e+00,  3.03773178e+00,  9.22781435e+00,
        2.80316249e+01,  8.51525577e+01,  2.58670631e+02,
        7.85771994e+02,  2.38696456e+03,  7.25095809e+03,
        2.20264658e+04])
```

Numpy – array oluşturma

```
# a diagonal matrix
>>> numpy.diag([1,2,3])
array([[1, 0, 0],
       [0, 2, 0],
       [0, 0, 3]])

>>> b = numpy.zeros(5)
>>> print(b)
[ 0.  0.  0.  0.  0.]
>>> b.dtype
dtype('float64')
>>> n = 1000
>>> my_int_array = numpy.zeros(n, dtype=numpy.int)
>>> my_int_array.dtype
dtype('int32')

>>> c = numpy.ones((3,3))
>>> c
array([[ 1.,  1.,  1.],
       [ 1.,  1.,  1.],
       [ 1.,  1.,  1.]])
```

Numpy – array oluşturma ve kullanımı

```
>>> d = numpy.arange(5) # just like range()
>>> print(d)
[0 1 2 3 4]

>>> d[1] = 9.7
>>> print(d) # arrays keep their type even if elements changed
[0 9 2 3 4]

>>> print(d*0.4) # operations create a new array, with new type
[ 0.   3.6  0.8  1.2  1.6]

>>> d = numpy.arange(5, dtype=numpy.float)
>>> print(d)
[ 0.  1.  2.  3.  4.]

>>> numpy.arange(3, 7, 0.5) # arbitrary start, stop and step
array([ 3. , 3.5, 4. , 4.5, 5. , 5.5, 6. , 6.5])
```

Numpy – array oluşturma ve kullanımı

```
>>> x, y = numpy.mgrid[0:5, 0:5] # similar to meshgrid in MATLAB
>>> x
array([[0, 0, 0, 0, 0],
       [1, 1, 1, 1, 1],
       [2, 2, 2, 2, 2],
       [3, 3, 3, 3, 3],
       [4, 4, 4, 4, 4]])
# random data
>>> numpy.random.rand(5,5)
array([[ 0.51531133,  0.74085206,  0.99570623,  0.97064334,  0.5819413 ],
       [ 0.2105685 ,  0.86289893,  0.13404438,  0.77967281,  0.78480563],
       [ 0.62687607,  0.51112285,  0.18374991,  0.2582663 ,  0.58475672],
       [ 0.72768256,  0.08885194,  0.69519174,  0.16049876,  0.34557215],
       [ 0.93724333,  0.17407127,  0.1237831 ,  0.96840203,  0.52790012]])
```

Numpy – array oluşturma

■ Dosyadan okuma

```
>>> os.system('head DeBilt.txt')
"Stn", "Datum", "Tg", "qTg", "Tn", "qTn", "Tx", "qTx"
001, 19010101, -49, 00, -68, 00, -22, 40

0 >>> numpy.savetxt('datasaved.txt', data)
0 >>> os.system('head datasaved.txt')
0 1.0000000000000000e+00 1.9010101000000000e+07 -4.9000000000000000e+01
0 0.0000000000000000e+00 -6.8000000000000000e+01 0.0000000000000000e+00
0 -2.2000000000000000e+01 4.0000000000000000e+01
0 1.0000000000000000e+00 1.9010102000000000e+07 -2.1000000000000000e+01
0 0.0000000000000000e+00 -3.6000000000000000e+01 3.0000000000000000e+01
0 -1.3000000000000000e+01 3.0000000000000000e+01
0 1.0000000000000000e+00 1.9010103000000000e+07 -2.8000000000000000e+01
0 0.0000000000000000e+00 -7.9000000000000000e+01 3.0000000000000000e+01
> -5.0000000000000000e+00 2.0000000000000000e+01
>
(25568, 8)
```

Numpy – array oluşturma

```
>>> M = numpy.random.rand(3,3)
>>> M
array([[ 0.84188778,  0.70928643,  0.87321035],
       [ 0.81885553,  0.92208501,  0.873464   ],
       [ 0.27111984,  0.82213106,  0.55987325]])
>>>
>>> numpy.save('saved-matrix.npy', M)
>>> numpy.load('saved-matrix.npy')
array([[ 0.84188778,  0.70928643,  0.87321035],
       [ 0.81885553,  0.92208501,  0.873464   ],
       [ 0.27111984,  0.82213106,  0.55987325]])
>>>
>>> os.system('head saved-matrix.npy')
NUMPYF{'descr': '<f8', 'fortran_order': False, 'shape': (3, 3), }
İ<
£%ðê?sy²æ?$÷ÒVñë?Ù4ê?%dn, í?Ã[Äjóë?Ä,ZÑ?Ç
Îânê?ó7L{êá?0
>>>
```

Numpy - ndarray

- NumPy'nin ana nesnesi “ndarray” adı verilen homojen çok boyutlu bir dizidir.
 - Bu, bir tamsayı dizisi ile indekslenen, aynı tipte bir elementler tablosu (genellikle sayılar). Çok boyutlu dizilerin tipik örnekleri, vektörleri, matrisleri, görüntüleri ve elektronik tabloları içerir.
 - Boyutlar genellikle eksen olarak adlandırılır, eksen sayısı rankı verir.

[7, 5, -1]

rankı 1'dir. 3-uzunluklu bir eksene sahip

[[1.5, 0.2, -3.7] ,
[0.1, 1.7, 2.9]]

rankı 2'dir. 2-boyutludur, ilk eksen
3 uzunluklu, ikinci eksen 3 uzunlukludur (matris
2 satır 3 sütundan oluşmakta)

Numpy – ndarray attributes

- **ndarray.ndim**
 - the number of axes (dimensions) of the array i.e. the rank.
- **ndarray.shape**
 - the dimensions of the array. This is a tuple of integers indicating the size of the array in each dimension. For a matrix with n rows and m columns, shape will be (n,m). The length of the shape tuple is therefore the rank, or number of dimensions, ndim.
- **ndarray.size**
 - the total number of elements of the array, equal to the product of the elements of shape.
- **ndarray.dtype**
 - an object describing the type of the elements in the array. One can create or specify dtype's using standard Python types. NumPy provides many, for example bool_, character, int_, int8, int16, int32, int64, float_, float8, float16, float32, float64, complex_, complex64, object_.
- **ndarray.itemsize**
 - the size in bytes of each element of the array. E.g. for elements of type float64, itemsize is 8 (=64/8), while complex32 has itemsize 4 (=32/8) (equivalent to ndarray.dtype.itemsize).
- **ndarray.data**
 - the buffer containing the actual elements of the array. Normally, we won't need to use this attribute because we will access the elements in an array using indexing facilities.

Numpy – array oluşturma ve kullanımı

Two ndarrays are mutable and may be views to the same memory:

```
>>> x = np.array([1,2,3,4])
>>> y = x
>>> x is y
True
>>> id(x), id(y)
(139814289111920, 139814289111920)
>>> x[0] = 9
>>> y
array([9, 2, 3, 4])

>>> x[0] = 1
>>> z = x[:]
>>> x is z
False
>>> id(x), id(z)
(139814289111920, 139814289112080)
>>> x[0] = 8
>>> z
array([8, 2, 3, 4])
```

```
>>> x = np.array([1,2,3,4])
>>> y = x.copy()
>>> x is y
False
>>> id(x), id(y)
(139814289111920, 139814289111840)
>>> x[0] = 9
>>> x
array([9, 2, 3, 4])
>>> y
array([1, 2, 3, 4])
```

Numpy – array oluşturma ve kullanımı

```
>>> a = numpy.arange(4.0)
>>> b = a * 23.4
>>> c = b/(a+1)
>>> c += 10
>>> print c
[ 10.  21.7  25.6  27.55]

>>> arr = numpy.arange(100, 200)
>>> select = [5, 25, 50, 75, -5]
>>> print(arr[select]) # can use integer lists as indices
[105, 125, 150, 175, 195]

>>> arr = numpy.arange(10, 20 )
>>> div_by_3 = arr%3 == 0 # comparison produces boolean array
>>> print(div_by_3)
[ False False  True False False  True False False  True False]
>>> print(arr[div_by_3]) # can use boolean lists as indices
[12 15 18]

>>> arr = numpy.arange(10, 20) . reshape((2,5))
[[10 11 12 13 14]
 [15 16 17 18 19]]
```

Numpy – array metotlari

```
>>> arr.sum()
145
>>> arr.mean()
14.5
>>> arr.std()
2.8722813232690143
>>> arr.max()
19
>>> arr.min()
10
>>> div_by_3.all()
False
>>> div_by_3.any()
True
>>> div_by_3.sum()
3
>>> div_by_3.nonzero()
(array([2, 5, 8]),)
```

Numpy – array metotları - sıralama

```
>>> arr = numpy.array([4.5, 2.3, 6.7, 1.2, 1.8, 5.5])
>>> arr.sort() # acts on array itself
>>> print(arr)
[ 1.2  1.8  2.3  4.5  5.5  6.7]

>>> x = numpy.array([4.5, 2.3, 6.7, 1.2, 1.8, 5.5])
>>> numpy.sort(x)
array([ 1.2,  1.8,  2.3,  4.5,  5.5,  6.7])

>>> print(x)
[ 4.5  2.3  6.7  1.2  1.8  5.5]

>>> s = x.argsort()
>>> s
array([3, 4, 1, 0, 5, 2])
>>> x[s]
array([ 1.2,  1.8,  2.3,  4.5,  5.5,  6.7])
```

Numpy – array fonksiyonları

- Most array methods have equivalent functions

```
>>> arr.sum()  
45  
>>> numpy.sum(arr)  
45
```

- Ufuncs provide many element-by-element math, trig., etc. operations
 - e.g., `add(x1, x2)`, `absolute(x)`, `log10(x)`, `sin(x)`, `logical_and(x1, x2)`
- See <http://numpy.scipy.org>

Numpy – array operasyonlari

```
>>> a = array([[1.0, 2.0], [4.0, 3.0]])
>>> print a
[[ 1.  2.]
 [ 3.  4.]]

>>> a.transpose()
array([[ 1.,  3.],
       [ 2.,  4.]])

>>> inv(a)
array([[-2. ,  1. ],
       [ 1.5, -0.5]])

>>> u = eye(2) # unit 2x2 matrix; "eye" represents "I"

>>> u
array([[ 1.,  0.],
       [ 0.,  1.]])

>>> j = array([[0.0, -1.0], [1.0, 0.0]])

>>> dot (j, j) # matrix product
array([[-1.,  0.],
       [ 0., -1.]])
```

Numpy – statistics

In addition to the mean, var, and std functions, NumPy supplies several other methods for returning statistical features of arrays. The median can be

```
>>> a = np.array([1, 4, 3, 8, 9, 2, 3], float)
>>> np.median(a)
3.0
```

The correlation coefficient (iki rassal arasındaki lineer bağımlılık) for multiple variables observed at multiple instances can be found for arrays of the form `[[x1, x2, ...], [y1, y2, ...], [z1, z2, ...], ...]` where x, y, z are different observables and the numbers indicate the observation times:

```
>>> a = np.array([[1, 2, 1, 3], [5, 3, 1, 8]], float)
>>> c = np.corrcoef(a)
>>> c
array([[ 1.          ,  0.72870505],
       [ 0.72870505,  1.          ]])
```

Here the return array `c[i,j]` gives the correlation coefficient for the *i*th and *j*th observables. Similarly, the covariance for data can be found::

```
>>> np.cov(a)
array([[ 0.91666667,  2.08333333],
       [ 2.08333333,  8.91666667]])
```

Numpy – arrays, matrices

For **two dimensional** arrays NumPy defined a special matrix class in module `matrix`. Objects are created either with `matrix()` or `mat()` or converted from an array with method `asmatrix()`.

```
>>> import numpy
>>> m = numpy.mat([[1,2],[3,4]])
or
>>> a = numpy.array([[1,2],[3,4]])
>>> m = numpy.mat(a)
or
>>> a = numpy.array([[1,2],[3,4]])
>>> m = numpy.asmatrix(a)
```

Note that the statement `m = mat(a)` creates a copy of array 'a'. Changing values in 'a' will not affect 'm'.

On the other hand, method `m = asmatrix(a)` returns a new reference to the same data. Changing values in 'a' will affect matrix 'm'.

Numpy – matrisler

Array and matrix operations may be quite different!

```
>>> a = array([[1,2],[3,4]])
>>> m = mat(a) # convert 2-d array to matrix
>>> m = matrix([[1, 2], [3, 4]])
>>> a[0]          # result is 1-dimensional
array([1, 2])
>>> m[0]          # result is 2-dimensional
matrix([[1, 2]])
>>> a*a          # element-by-element multiplication
array([[ 1, 4], [ 9, 16]])
>>> m*m          # (algebraic) matrix multiplication
matrix([[ 7, 10], [15, 22]])
>>> a**3         # element-wise power
array([[ 1, 8], [27, 64]])
>>> m**3         # matrix multiplication m*m*m
matrix([[ 37, 54], [ 81, 118]])
>>> m.T          # transpose of the matrix
matrix([[1, 3], [2, 4]])
>>> m.H          # conjugate transpose (differs from .T for complex matrices)
matrix([[1, 3], [2, 4]])
>>> m.I          # inverse matrix
matrix([[ -2. ,  1. ], [ 1.5, -0.5]])
```

Numpy – matrisler

- Operator `*`, `dot()`, and `multiply()`:
 - For array, `*` **means element-wise multiplication**, and the `dot()` function is used for matrix multiplication.
 - For matrix, `*` **means matrix multiplication**, and the `multiply()` function is used for element-wise multiplication.
- Handling of vectors (rank-1 arrays)
 - For array, the vector shapes `1xN`, `Nx1`, and `N` are all different things. Operations like `A[:,1]` return a rank-1 array of shape `N`, not a rank-2 of shape `Nx1`. Transpose on a rank-1 array does nothing.
 - For matrix, rank-1 arrays are always upgraded to `1xN` or `Nx1` matrices (row or column vectors). `A[:,1]` returns a rank-2 matrix of shape `Nx1`.
- Handling of higher-rank arrays (rank > 2)
 - array objects can have rank > 2.
 - matrix objects always have exactly rank 2.
- Convenience attributes
 - array has a `.T` attribute, which returns the transpose of the data.
 - matrix also has `.H`, `.I`, and `.A` attributes, which return the conjugate transpose, inverse, and `asarray()` of the matrix, respectively.
- Convenience constructor
 - The array constructor takes (nested) Python sequences as initializers. As in `array([[1,2,3],[4,5,6]])`.
 - The matrix constructor additionally takes a convenient string initializer. As in `matrix("[1 2 3; 4 5 6]")`

Numpy – array mathematics

```
>>> a = np.array([1,2,3], float)
>>> b = np.array([5,2,6], float)
>>> a + b
array([6., 4., 9.])
>>> a - b
array([-4., 0., -3.])
>>> a * b
array([5., 4., 18.])
>>> b / a
array([5., 1., 2.])
>>> a % b
array([1., 0., 3.])
>>> b**a
array([5., 4., 216.])
```

```
>>> a = np.array([[1, 2], [3, 4],
>>> b = np.array([-1, 3], float)
>>> a
array([[ 1.,  2.],
       [ 3.,  4.],
       [ 5.,  6.]])
>>> b
array([-1.,  3.])
>>> a + b
array([[ 0.,  5.],
       [ 2.,  7.],
       [ 4.,  9.]])
```

```
>>> a = np.array([[1, 2], [3, 4], [5, 6]], float)
>>> b = np.array([-1, 3], float)

>>> a * a
array([[ 1.,  4.],
       [ 9., 16.],
       [25., 36.]])
>>> b * b
array([ 1.,  9.])
>>> a * b
array([[ -1.,  6.],
       [ -3., 12.],
       [ -5., 18.]])

>>>
```

Numpy – array mathematics

```
>>> A = np.array([
>>> v1 = arange(0,
>>> A
array([[ 0,  1,  2,
[10, 11, 12, 13, 1
[20, 21, 22, 23, 2
[30, 31, 32, 33, 3
[40, 41, 42, 43, 4
>>> v1
array([0, 1, 2, 3,
>>> np.dot(A,A)
array([[ 300,  310
        [1300, 1360
        [2300, 2410
        [3300, 3460
        [4300, 4510
>>>
>>> np.dot(A,v1)
array([ 30, 130, 2
>>> np.dot(v1,v1)
30
>>>
```

Alternatively, we can cast the array objects to the type matrix. This changes the behavior of the standard arithmetic operators +, -, * to use matrix algebra.

```
>>> M = np.matrix(A)
>>> v = np.matrix(v1).T
>>> v
matrix([[0],
        [1],
        [2],
        [3],
        [4]])
>>> M*v
matrix([[ 30],
        [130],
        [230],
        [330],
        [430]])
>>> v.T * v # inner product
matrix([[30]])
# standard matrix algebra applies
>>> v + M*v
matrix([[ 30],
        [131],
        [232],
        [333],
        [434]])
```

Broadcasting

$a = a + 1$ # add one to every element

- When operating on multiple arrays, broadcasting rules are used.
 - Each dimension must match, from right-to-left
 - Dimensions of size 1 will broadcast (as if the value was repeated).
 - Otherwise, the dimension must have the same shape.
 - Extra dimensions of size 1 are added to the left as needed.

Broadcasting

- Suppose we want to add a color value to an image
 - `a.shape` is 100, 200, 3
 - `b.shape` is 3
- `a + b` will pad `b` with two extra dimensions so it has an effective shape of 1 x 1 x 3.
- So, the addition will broadcast over the first and second dimensions.

Broadcasting

If `a.shape` is 100, 200, 3 but `b.shape` is 4 then `a + b` will fail. The trailing dimensions must have the same shape (or be 1)

SciPy

- SciPy is an Open Source library of scientific tools for Python. It depends on the NumPy library, and it gathers a variety of high level science and engineering modules together as a single package. SciPy provides modules for
 - file input/output
 - statistics
 - optimization
 - numerical integration
 - linear algebra
 - Fourier transforms
 - signal processing
 - image processing
 - ODE solvers
 - special functions
 - and more...
- See <http://docs.scipy.org/doc/scipy/reference/tutorial/>

SciPy: Linear Cebir

scipy.linalg

SciPy is built using the optimized ATLAS LAPACK (Linear Algebra PACKage) and BLAS (Basic Linear Algebra Subprograms) libraries, it has very fast linear algebra capabilities. All of these linear algebra routines expect an object that can be converted into a 2-dimensional array. The matrix class is initialized with the SciPy command `mat` which is just convenient short-hand for `matrix`.

```
>>> A = matrix('1.0 2.0; 3.0 4.0')
>>> A
[[ 1. 2.]
 [ 3. 4.]]

>>> type(A) # file where class is defined
<class 'numpy.matrixlib.defmatrix.matrix'>

>>> B = mat('[1.0 2.0; 3.0 4.0]')
>>> B
[[ 1. 2.]
 [ 3. 4.]]

>>> type(B) # file where class is defined
<class 'numpy.matrixlib.defmatrix.matrix'>
```

SciPy: Linear Cebir

Matrs tersi

```
>>> A = mat('[1 3 5; 2 5 1; 2 3 8]')
>>> A
matrix([[1, 3, 5],
        [2, 5, 1],
        [2, 3, 8]])
>>> A.I
matrix([[ -1.48,  0.36,  0.88],
        [ 0.56,  0.08, -0.36],
        [ 0.16, -0.12,  0.04]])
>>> from scipy import linalg
>>> linalg.inv(A)
array([[ -1.48,  0.36,  0.88],
       [ 0.56,  0.08, -0.36],
       [ 0.16, -0.12,  0.04]])
```

SciPy: Lineer Cebir

Lineer sistem çözümü

$$x + 3y + 5z = 10$$

$$2x + 5y + z = 8$$

$$2x + 3y + 8z = 3$$

$S = A^{-1} B$ where $S = [x \ y \ z]$ and $B = [10 \ 8 \ 3]$

```
>>> A = mat('[1 3 5; 2 5 1; 2 3 8]')
>>> b = mat('[10;8;3]')
>>> A.I*b
matrix([[ -9.28],
         [  5.16],
         [  0.76]])
>>> linalg.solve(A,b)
array([[ -9.28],
        [  5.16],
        [  0.76]])
```

SciPy: Linear Cebir

Determinant bulma

$$A = \begin{bmatrix} 1 & 3 & 5 \\ 2 & 5 & 1 \\ 2 & 3 & 8 \end{bmatrix}$$

$$\begin{aligned} |A| &= 1 \begin{vmatrix} 5 & 1 \\ 3 & 8 \end{vmatrix} - 3 \begin{vmatrix} 2 & 1 \\ 2 & 8 \end{vmatrix} + 5 \begin{vmatrix} 2 & 5 \\ 2 & 3 \end{vmatrix} \\ &= 1(5 \cdot 8 - 3 \cdot 1) - 3(2 \cdot 8 - 2 \cdot 1) + 5(2 \cdot 3 - 2 \cdot 5) = -25. \end{aligned}$$

```
>>> A = mat('[1 3 5; 2 5 1; 2 3 8]')
>>> linalg.det(A)
-25.000000000000004
```

Uygulama

- <https://github.com/gertingold/euroscipy-numpy-tutorial>
- Piazza resources altında
lecture_07_numpy.ipynb